

Svet skozi oči Aspergerja

Raziskovalna naloga

Področje: Psihologija in pedagogika

Avtorica: Živa Tanko

Mentorica: Maruša Majhen, univ. dilp. psih.

Osnovna šola Vič

Ljubljana, 2023

Kazalo vsebine

POVZETEK	3
ZAHVALA.....	3
UVOD	4
Cilji in hipoteze	4
Teoretično ozadje	4
Značilnosti otrok z AS.....	5
Kakšno pomoč potrebujejo otroci z MAS	6
METODLOGIJA DELA	8
Udeleženci.....	8
Pripomočki	8
Postopek	9
REZULTATI.....	10
Intervju 1	10
Intervju 2	11
Intervju 3	12
Intervju 4	13
RAZPRAVA IN INTERPRETACIJA REZULTATOV	15
ZAKLJUČEK.....	17
VIRI.....	18
Priloga	19
Intervju 1	19
Intervju 2	25
Intervju 3	30
Intervju 4	36

POVZETEK

Učenci z motnjo avtističnega spektra (MAS) lahko imajo probleme na socialnem, govornem in vedenjskem področju. Ker imam tudi sama MAS, me je zanimalo, kako se te težave kažejo pri drugih učencih različnih starosti. Zato sem intervjuvala štiri učence, vključno z mano in jih vprašala o njihovih osebnih izkušnjah. Udeleženci so bili učenca prvega in petega razreda, učenka devetega razreda in dijak četrtega letnika srednje šole. Izkazalo se je, da so učenci z MAS zelo različni in imajo različne težave na socialnem in govornem področju. Vsi imajo povečano senzorno občutljivost, na primer občutljivost na hrup in dotik, vendar ne nujno na istih področjih, recimo le dva od štirih intervjuvancev sta občutljiva na okuse in teksturo hrane. Učencem gre načeloma v šoli dobro, predvsem na področjih, ki jih zanimajo. Dobro razumevanje težav učencev z MAS je zelo pomembno, ker omogoča, da dobijo primerne prilagoditve, ki lahko zelo olajšajo njihovo življenje.

ZAHVALA

Zahvaljujem se udeležencem, da sem jih lahko intervjuvala, in moji mentorici ter praktikantki Lani, ki sta mi pomagali in me spodbujali.

UVOD

Cilji in hipoteze

Vsako leto je vedno več otrok diagnosticiranih z motnjo avtističnega spektra (MAS) (Autism Speaks, b. d.). Ker sem med njimi tudi sama, bi rada ugotovila, kako se med seboj razlikujemo učenci s sumom na Aspergerjev sindrom. Bolj podrobno me zanima, kako posamezni učenci funkcionirajo v šolskem okolju ter s kakšnimi težavami se na različnih področjih soočajo. Pri raziskovanju se bom osredotočala na komunikacijo, socialno interakcijo, čustva in mišljenje, ocene ter senzorno občutljivost učencev.

Pri raziskovanju problema sem si postavila naslednje hipoteze:

- Hipoteza 1: Učenci z MAS bodo poročali o težavah na področju komunikacije in socialne interakcije.
- Hipoteza 2: Učenci z MAS bodo poročali o večji senzorni občutljivosti.
- Hipoteza 3: Učenci z MAS bodo imeli boljše ocene od ostalih učencev na področjih, ki jih zanimajo.

Moj cilj je ozaveščanje o MAS in o težavah, s katerimi se soočajo ti učenci. To namreč omogoča, da drugi pri interakcij z osebo z MAS uspešno uporabljajo učinkovite prilagoditve.

Teoretično ozadje

Kaj je motnja avtističnega spektra?

Motnja avtističnega spektra se nanaša na specifičen način procesiranja informacij, zaradi katerega lahko imajo učenci težave na socialnem, govornem in vedejskem področju (Nacionalni program duševnega zdravja MIRA, b. d.). Izraženost avtističnih znakov je lahko pri različnih posameznikih različna (Nacionalni program duševnega zdravja MIRA, b. d.). V okviru raziskovalne naloge bom intervjuvala učence s sumom na Aspergerjev sindromom (AS). Za AS so značilne motnje na področju socialnih veščin in komunikacije ter omejen izbor

interesov oz. težave na področju fleksibilnosti mišljenja. Ko se ljudje pogovarjajo z osebo, ki ima AS, jih ta morda noče niti pogledati v oči (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Kadar oseba z AS govori o temi, ki jo zanima, pa lahko govori kot dež, na dolgo in široko, ter na smrt dolgočasi druge (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012).

Značilnosti otrok z AS

Težave s komuniciranjem in socialnim prilagajanjem

Otrok z AS pogosto ne zanimajo reči, ki jih počnejo vrstniki. Če so prisiljeni v druženje, se ne znajdejo najbolje, zato se drugih otrok največkrat izogibajo in se igrajo sami, lahko tudi vsak dan eno in isto (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Njihov besedni zaklad je lahko izjemno bogat in nemalokrat izjavijo kaj presenetljivega, da vsem zastane dih (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Hkrati pa jih lahko zmedejo čisto navadne besede ali pa povedano razumejo preveč dobesedno (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Osebe z MAS imajo po navadi težave z neverbalno komunikacijo.

Enolična hrana in senzorna občutljivost

Otroci z AS imajo pogosto povečano slušno zaznavno sposobnost in so na splošno bolj občutljivi na senzorne informacije, glasni zvoki in hitri gibi jih zato motijo in prestrašijo (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). To pokažejo tako, da kričijo v hrupnem prostoru, se vrtijo okoli svoje osi, hodijo gor in dol in podobno, kar drugi opazijo zgolj kot moteče vedenje (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Preveč občutljivi so lahko tudi na tip in vonj. Tako ne marajo, da se jih ljudje dotikajo. Občutljivi so tudi na hrano, na njen vonj in strukturo (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Pri jedi so tako pogosto zelo izbirčni, dan za dnem hočejo jesti enako hrano, postreženo na enak način (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012).

Motorične težave in drugačno vedenje

Otroci z AS imajo po navadi številne motorične težave oziroma so bolj nerodni (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Imajo slabšo koordinacijo in ravnotežje ter šibko fino motoriko, tudi

njihova telesna drža je pogosto nepravilna oziroma neobičajna (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Zaradi teh težav otroci z AS kasneje usvojijo zahtevnejše motorične spretnosti kot so vožnja s kolesom, igre z žogo, plezanje po plezalih, odpiranje steklenic z navojem, zavezovanje vezalk in podobno (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012).

Karakterne in intelektualne značilnosti

Otroci z AS so radi ob tistih, ki jih imajo radi, vendar se nočejo pestovati (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Namesto, da bi se po tolažbo zatekli k ljudem, se utegnejo preveč navezati na igračo ali na hišnega ljubljence (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Otroci z AS težko izražajo čustva, prav tako se težko vživijo v čustva drugih in pri pogovoru z drugimi največkrat ne zmorejo sogovorniku gledati v oči (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Zaradi nerazumevanja so pogosto potrti in se samotarsko zaprejo v svoj svet, v katerem jih malenkosti prevzamejo za več ur in lahko v nedogled počnejo eno in isto, ne da bi se naveličali (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Obožujejo rituale, vsaka sprememba je zanje zelo stresna (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). So natančni in redoljubni (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012).

Po razmišljanju so v marsičem daleč pred vrstniki (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Odgovore iščejo tam, kjer drugim niti na pamet ne bi padlo in odkrivajo nove načine za običajna opravila (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Kljub omejitvam, kažejo izjemne sposobnosti na nekaterih področjih, kot so dolgoročni spomin, visoka osredotočenost, vztrajnost, matematične sposobnosti, natančno in poglobljeno znanje o določeni temi, za katero se zanimajo (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012).

Kakšno pomoč potrebujejo otroci z MAS

Ob ustreznih prilagoditvah in spodbudah se lahko otrokom z AS zelo pomaga pri vključevanju v druženje z vrstniki, premagovanju težav v šoli ter nasploh pri prilagajanju svetu, v katerem živijo (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012). Da bi lahko takšnim otrokom kar najbolje pomagali, jih je treba dobro poznati in razumeti ter jih naučiti določenih prilagoditev, da lahko izboljšajo sposobnosti socializacije, komunikacije, razumevanja sebe in drugih ter da se naučijo bolj precizno izražati svoje misli in čustva. Ti otroci so ranljivi, osebno občutljivi, potrebujejo

veliko pozitivnih čustev sprejemanja, razumevanja in ljubezni, potrebujejo pomoč na poti v samostojno življenje (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012).

Zveza za avtizem Slovenije (b. d.) na spletni strani navaja napotke glede prilagoditev v procesu šolanja:

- **Napotki glede komunikacije** (jezik mora biti prilagojen otrokovemu razumevanju, bolje je, če smo jasni, jedernati, konkretni in natančni, navodila moramo razdeliti na več majhnih korakov, otroku moramo dati čas za odgovor, paziti moramo na nedvoumnost in direktnost, pri govoru uporabljamo posledice (najprej to ... potem to), pri komunikaciji si pomagamo z vizualno oporo ...).
- **Napotki glede strukture poučevanja** (otroku pomagajo rutina, oznake, jasne meje, umik stvari, ki jih ne potrebuje v nekem trenutku, jasna razporeditev časa, predvidljivost urnika, fizične, vizualne in verbalne opore, načrtovanje sprememb ...).

Menim, da bo moja raziskovalna naloga pripomogla k ozaveščanju o MAS in omogočila drugim, da učence s takšno diagnozo bolje razumejo. Posledično bodo lahko v interakcije z učenci z MAS bolj uspešno vključevali različne prilagoditve. Te prilagoditve pa bodo imele ključen pomen za uspešno šolanje in dobro počutje teh otrok.

METODLOGIJA DELA

Udeleženci

Informacije sem zbrala od 4 učencev, vključno z mano, pri katerih je prisoten sum na AS. Učenci so bili v času intervjuja stari od 7 do 18 let, pri čemer je en udeleženec bil v 1. razredu osnovne šole, en v 5. razredu osnovne šole, ena udeleženka v 9. razredu osnovne šole in en udeleženec v 4. letniku srednje šole.

Pripomočki

Z udeleženci sem opravila polstrukturirane intervjuje. V naprej sem si pripravila okvirna vprašanja, po tem pa sem dodatna vprašanja prilagodila njihovim odgovorom. Vprašanja sem razdelila na 5 sklopov:

1. Težave s komunikacijo.

Vprašanja so se v tem sklopu nanašala na razumevanje gest in mimike obraza drugih. Prav tako sem udeležence prosila, da razložijo rek: *Za vsakim dežjem posije sonce*.

2. Težave s socialno interakcijo.

V tem sklopu sem udeležence vprašala, ali imajo prijatelje, ali radi delajo v skupinah in kako se počutijo s sošolci. Vprašala sem jih tudi o njihovih izkušnjah z lažmi.

3. Interesi in počutje.

Udeležence sem vprašala, ali potrebujejo rutino in kako se počutijo, če je nimajo, ali jim kdaj zdi, da je vse brezveze ter ali lahko dolgo počnejo isto stvar oz. o neki stvari berejo. Zanimalo me je tudi, kaj počnejo radi v prostem času.

4. Ocene in šola.

V tem sklopu sem udeležence vprašala o njihovih ocenah; ali so boljše oz. slabše, glede na njihove sošolce, kateri predmeti jim gredo najbolje in najslabše, ali na testih kdaj goljufajo ...

5. Senzorna občutljivost.

Vprašanja v tem sklopu so se nanašala na dotike, hrano, hrup in vonjave ter na to, koliko in v katerih situacijah, jih senzorni dražljaji motijo.

Postopek

Preden sem začela zbirati podatke, sem preučila literaturo in opredelila teoretično ozadje mojega raziskovalnega problema. Najprej sem izpisala pomembne informacije, potem pa oblikovala besedilo. Na podlagi tega in na podlagi mojih osebnih izkušenj z MAS, sem pripravila vprašanja za intervjuje.

Z udeleženci sem se dogovorila za intervju na mirnem mestu. Pri intervjujih z mlajšimi učenci je bila z mano tudi mentorica. Udeležencem sem postavila vprašanja v zgornjem vrstnem redu. Včasih sem jim postavila podvprašanja, ko odgovorna nisem razumela oz. je bil preveč skop. Celotne intervjuje sem snemala, da sem nato lahko pripravila transkripte in lažje analizirala odgovore.

REZULTATI

Intervju 1

Odgovore prvega intervjuja je podal dijak 4. letnika srednje šole. Dobesedni transkript najdete v Prilogi.

Dijak 4. letnika je povedal, da nima prevelikih težav na socialnem področju, saj ima prijatelje. Pravi, da jim lahko zaupa in da se z njimi rad druží. Rekel pa je, da v osnovni šoli temu ni bilo tako in ni imel prijateljev. Prav tako so ga sošolci takrat zbadali in se iz njega občasno norčevali. Tudi s komunikacijo nima večjih težav, saj pravi, da razume večino gest in mimik obraza. Kljub temu raje govori z ljudmi, ki jih bolje pozna in pravi, da večkrat ne zna začeti pogovora z nekom, ki je tuj. Stvari raje dela sam, kot v skupini. Izjema je, če mu nekaj ne gre, potem raje dela v skupini, ker mu lahko drugi pomagajo. Nekatero učitelje lahko vpraša za pomoč, pri drugih pa ga je včasih strah oz. jih nikoli ne bi prosil za pomoč. Dodal je, da sam ne prepozna kriterijev, ki določajo, s kom lahko govori. Moti ga, ko mu drugi lažejo, ker sam laži ne prepozna. Najbolj je prizadet, če mu lažejo bližnji. Povedal je, da sam laže včasih, ko se poskuša izogniti hujšim posledicam (npr. ko dobi slabo oceno ali ima težave v šoli).

Rutine ne potrebuje nujno in pravi, da je vsak dan malo drugačen. Mu je pa všeč, da ima okvirno časovno določene neke stvari (npr. da ima vsak dan od petih do sedmih prosti čas), ker tako lažje organizira dan. O zadevi, ki ga zanima, lahko bere več ur, potem pa je zelo žalosten, ko je tega konec (npr. ko konča strip). Prav tako se rad druží s prijatelji, z njimi igra igrice. Staršem pomaga pri domačih opravilih, bratu pa pomaga pri učenju.

Dijak je povedal, da je žalosten, ko se mu kaj uniči, tudi če lahko zadevo popravi. Razjezi se tudi, ko njegov brat pušča odprta vrata in ko sošolci v šali napišejo na kakšno prijavnico njegovo ime. Prizadane ga tudi, če se mu drugi ne zahvalijo za pomoč, po tem ko ga prosijo za uslugo. Po navadi je njegov čustven odziv kratkotrajen in je kmalu spet vse v redu. Velikokrat se mu zdi vse brezveze (npr. ko dobi slabo oceno ali ko ga zapustijo prijatelji). Takrat se počuti slabo in se krivi, da ni dovolj dober prijatelj ali dovolj zanimiva oseba.

Dijak je ocenil, da ima malo slabše ocene od sošolcev. Sam se uči z razumevanjem in nekoliko manj časa od sošolcev, zato mu nekateri predmeti (zgodovina, jeziki ...) ne gredo tako dobro.

Meni, da mu zato bolj ležijo naravoslovni predmeti, kjer ima tudi boljše ocene. Večkrat na testih izgubi točke zaradi »neumnih« napak, ne zaradi neznanja. Ker je pod pritiskom zaradi vpisa na fakulteto, včasih želi zaradi slabših ocen nad šolo obupati. Včasih na testih slovenščine, matematike, angleščine in zgodovine goljufa, sploh pri tistih delih, ko se mora nekaj naučiti na pamet.

Včasih ima čuden občutek, če se ga kdo dotakne. Pravi, da je zmeden, ker ne ve, zakaj se ga druga oseba dotika, ampak potem to pove in je spet v redu. Glede slušnih dražljajev je povedal, da ga hrup moti predvsem, ko želi brati, igrati igrice, počivati ali spati. Ko je vznemirjen se včasih zgodi, da se na hrup (na dretje brata) odzove z dretjem nazaj. Ocenil je, da slabše vonja, zato ga vonjave ne motijo preveč. Če se zgodi, da ga kaj moti, se preprosto umakne. Glede hrane ni posebno izbirčen, vendar mu nekatere stvari niso všeč, posebno sladke (npr. sadni jogurti). Če je lačen poje tudi hrano, ki je ne mara.

Dijak je povedal, da drugače razmišlja od vrstnikov in da večkrat reče nekaj, kar je za druge neumno, za njega pa ne. Prav tako včasih preveč burno reagira.

Intervju 2

Odgovore drugega intervjuja je podala učenka 9. razreda osnovne šole. Dobesedni transkript najdete v Prilogi.

Učenka 9. razreda je povedala, da ne zna ne začeti ne voditi pogovora, saj ji velikokrat zmanjka vsebine, kaj sploh povedati. Če tudi sogovornik ne ve kaj reči, lahko nastanejo dolge neprijetne tišine. Geste večinoma razume, lahko pa se zgodi, da jih ne opazi. Podobno velja z mimiko obraza. Glede čustev pravi, da jih včasih zameša.

Ima dve zelo dobri prijateljici, s katerimi se družijo v šoli in piše preko telefona. Včasih, vendar bolj redko se družijo tudi izven šole. Rajši dela sama kot v skupini, ker se lahko lažje organizira. V redu ji je, če dela v skupini z osebami, ki jih pozna, ne počuti pa se dobro, če dela v skupini z osebami, ki jih ne pozna tako dobro. Velikokrat jo je strah vprašati učitelja za pomoč, še posebej, če ga ima prvo leto in ga še ne pozna dobro. Z leti se je navadila in opogumila vprašati učitelje za datum spraševanja. Če česa ne razume, sama ne vpraša učitelja, ampak vpraša svoje

sošolce. Dobro se razume z večino njenih sošolk, z njenimi sošolci pa se ne pogovarja in se med njimi včasih slabo počuti. Težko se ji je pogovarjati s sošolci, s katerimi se ne družijo. Ne mara, da se ji ljudje zlažejo in jim kasneje težje zaupa. Sama včasih laže o svojem počutju.

Ima jutranjo rutino in včasih naredi načrt za dan, ni pa nujno, da se tega načrta drži.

Takoj se razjezi, če jo kdo popačeno oponaša. Lahko se razjezi oz. razžalosti zaradi povsem majhnih stvari, sploh če ima slab dan (npr. udari ob rob postelje). Ko se ji zgodi več slabih stvari, se ji vse zdi brez veze. Dejavnosti, ki so ji všeč (npr. risanje, igranje video igrice), lahko dela dlje časa in ne opazi, kako hitro mineva čas. V prostem času veliko posluša glasbo, bere znanstvenofantastične knjige in stripe, včasih gleda filme, igra video igrice in riše. Zelo lahko pade v svet knjig in se vživi v knjižne osebe. Ko dela katerokoli od teh dejavnosti, noče, da jo kdo moti.

Ocenila je, da ima boljše ocene od svojih sošolcev, čeprav se ne uči tako veliko. Uči se tako, da si snov prebere in jo potem ponavlja na pamet. Najbolj ji gredo matematika, kemija, angleščina in likovna vzgoja. Slabše ji gresta športna vzgoja in fizika. Velikokrat bi najraje obupala nad šolo, še posebej, ko ima veliko obveznosti. Nikoli ni goljufala na testu. Neprijetno ji je, če jo osebe, ki jih pozna, želijo pozdraviti s poljubom na lice. Če se je dotakne nekdo, ki ga ne pozna, trzne oz. se umakne. Ne mara se premikati v gneči. Hrup v šoli je zdaj ne moti več toliko, včasih jo je zelo in je močno trpela zlasti med odmori, zelo jo moti glasen promet, ko hodi po pločniku in posluša glasbo. Vonjave je ne motijo toliko. Ob neprijetnem vonju se umakne v sobo oz. si da majico čez nos. Je zelo izbirčna glede hrane. Rada ima testenine in mleko. To bi lahko jedla praktično vsak dan, torej dlje časa zapored. Nima rada zelja, večine mesa, kuhanega krompirja, kuhanega korenčka, solate, pese, banan, hrušk, pomaranč, sliv, skute in jogurta. V šoli velikokrat ne je, ker ji hrana ni všeč. Včasih si malico prinese s seboj.

Intervju 3

Odgovore tretjega intervjuja je podal učenec 5. razreda osnovne šole. Dobesedni transkript najdete v Prilogi.

Učenec je povedal, da ima veliko prijateljev in nima večjih težav na socialnem področju in se tudi med sošolci počuti dobro. S prijatelji se rad igra zunaj v parku. Prepoznava geste in mimiko obraza drugih oseb. Včasih se mu zgodi, da ne ve, kako se mora v neki situaciji odzvati. Pravi, da kar naenkrat pozabi odgovor. Ko mu kaj ne gre, raje dela v skupini, nekatere stvari pa raje dela sam. Učitelje brez težav prosi za pomoč. Če mu kdo laže se ne počuti ravno dobro, ampak tudi ne preveč slabo. Meni, da mu drugi redko lažejo. Tudi sam skoraj nikoli ne laže, pravi, da laganje ni smiselno.

Učenec je razumel in pravilno interpretiral pregovor »za vsakim dežjem posije sonce«.

Vsak dan ima drugačen urnik, zato se mu zdi, da ne potrebuje nujno rutine. Če se spremenijo načrti (npr. mu odpade trening), ga to ne moti. Ko ga kaj zanima, lahko to počne več ur (npr. igra košarko), sicer pa se hitro začne dolgočasiti in takoj preneha z aktivnostjo. Včasih se zaradi malenkosti preveč razburi (npr. zaradi čokolade), ampak gre potem v sobo in bere knjigo ter se tako pomiri.

Učenec ima odlične ocene povsod, razen pri angleščini, kjer mu ne gre dobro pisanje. Njegova najljubša predmeta sta matematika in likovna umetnost, ta predmeta mu tudi gresta najboljše. Uči se tako, da vsak dan ponovi, kar so počeli v šoli, pred testi pa se dodatno uči. Povedal je, da se včasih noče učiti, ker bi raje bral knjige. Nikoli ni goljufal na testu.

Učenec ni preveč občutljiv na dotik, vendar pravi, da bi ga motilo, če bi se ga dotikal tujec. Ni izbirčen in rad je skoraj vse, razen čebule in česna. Tudi v šoli vedno je kosilo. Hrup ga ne moti pretirano, včasih mu ni všeč, ko so učenci med odmori preglasni.

Intervju 4

Odgovore četrtega intervjuja je podal učenec 1. razreda osnovne šole. Dobesedni transkript najdete v Prilogi.

Učenec 1. razreda razume geste drugih in mimiko obraza. Ni vedel, kaj pomeni pregovor »za vsakim dežjem posije sonce«. Ima prijatelje in lažje dela v skupini kot sam. Ne ve, ali mu v pogovoru kdaj zmanjka vsebine, torej kaj povedati. Ni ga strah vprašati učitelja za pomoč. Dobro se počuti med sošolci in rad hodi v šolo. Malo ga je strah pogovarjanja s sošolci, ki jih ne pozna dobro. Počuti se žalosten, ko se mu kdo zlaže. Sam ne laže.

Rad ima rutino in ni mu všeč, če se zgodi kaj nenapovedanega. Žalosten postane, če ga njegova sestra ali kdo drug heca. Dlje časa lahko dela nekaj, kar ga zanima (npr. igranje z avtomobilčki in z njegovimi najljubšimi igračkami). V prostem času se uči in zunaj igra s prijatelji na igralih.

Po znanju je boljši od drugih učencev, najbolje mu gre matematika. Se veliko uči in včasih se mu ne da. Nikoli ni goljufal na testu oz. preverjanju.

Ne moti ga dotik poznane osebe, moti pa ga dotik neznane osebe. Moti ga kričanje otrok v podaljšanem bivanju. Vonjave ga motijo, ko mu nekaj smrdi, moti ga tudi vonj hrane v jedilnici. Je kar izbirčen glede hrane, ne je zelenjave, omak, mesa. Rad je testenine, čokolado, juho, solato in sadje. V šoli ne je hrane, ki mu ni všeč, za kosilo vedno vzame juho, zato ni lačen.

RAZPRAVA IN INTERPRETACIJA REZULTATOV

Na podlagi intervjujem, sem želela ugotoviti, kakšne so podobnosti in razlike v izkušnjah učencev z MAS. Pri raziskovanju sem si postavila tri hipoteze, vezane na različna področja delovanja udeležencev. Rezultati so pričakovano pokazali različne individualne izkušnje, vendar sem kljub temu opazila nekaj ponavljajočih se vzorcev.

Moja prva hipoteza je bila, da bodo učenci z MAS poročali o težavah na področju komunikacije in socialne interakcije. Večina učencev z MAS je poročala o težavah na področju komunikacije in socialne interakcije, pri nekaterih so te težave bolj izrazite, pri drugih manj. Vsi imajo prijatelje, mlajša nekoliko več kot starejša učenca, jih pa ima srednješolec na primer zdaj več, kot jih je imel v osnovni šoli. Med sošolci se vsi počutijo razmeroma dobro. Večinoma vsi razumejo geste in mimiko obraza, še največ težav imata srednješolec in devetošolka, ki jih včasih pomešata oziroma celo ne opazita. Večini se je težko pogovarjati s sošolci, s katerimi se ne družijo. Dijak 4. letnika in učenka 9. razreda povečini raje delata sama, medtem ko učenec 1. razreda rajši dela v skupini. Učenec 5. razreda pa težjo nalogo rajši dela v skupini, likovno nalogo pa sam. Dijaku 4. letnika in učenki 9. razreda v pogovoru večkrat zmanjka tem, torej ne veda, o čem bi se pogovarjala, učenec 5. razreda pravi, da se mu to redko zgodi. Učenec 1. razreda pa se do tega še ni znal opredeliti. Medtem ko prvošolcu in petošolcu ni nerodno vprašati učitelja za pomoč, pa imata starejša učenca s tem več težav. Devetošolka sploh ne vpraša učitelja za pomoč, vpraša sošolke ali poskuša odgovor poiskati sama, tudi srednješolec se skuša znajti po svoje, kadar res nima druge izbire prosi za pomoč tudi nekoga, ki ga manj pozna, vendar mu je to zelo težko.

Ugotavljam, da lahko hipotezo o težavah na področju komunikacije in socialne interakcije ne morem povsem potrditi. Izkazalo se je, da imata starejša učenca več težav na tem področju, morda tudi zato, ker se kot starejša že bolj zavedata svoje drugačnosti, ker imata zaradi tega slabšo samopodobo in sta bolj obremenjena, kaj si bodo drugi mislili o njih. Mlajša učenca po drugi strani pa nista poročala o posebnih težavah.

Predpostavljala sem tudi, da bodo učenci z MAS poročali o večji senzorni občutljivosti. Vsi anketirani učenci imajo povečano senzorno občutljivost. Najmanj se ta izraža glede vonja,

najbolj pa glede dotika in hrupa. Vse moti dotik neznanе osebe. Dijak si ga sicer že pojasni razumsko in ugotovi, da to ni nič takega, devetošolki je precej moteč, zlasti jo vznemiri gneča v majhnih prostorih, medtem ko pri mlajših učencih tak dotik ni prijeten, a se ne vznemirjata zaradi tega, ju pa moti hrup v šoli, zlasti v podaljšanjem bivanju. Tudi devetošolko še vedno moti hrup, vendar precej manj, kot jo je v nižjih razredih. Dijak pa pravi, da odvisno od situacije, vendar ga načeloma hrup ne moti toliko. Devetošolka in učenec 1. razreda sta izbirčni glede hrane medtem, ko dijak in petošolec nista toliko.

Strokovna literatura pravi, da so otroci z MAS pogosto zelo občutljivi na hrano, zlasti njeno strukturo in način priprave, kar pa je bilo res samo pri polovici učencev. To se sklada z preteklimi ugotovitvami, saj je izraženost simptomov pri vsaki osebi zelo različna (Nacionalni program duševnega zdravja MIRA, b. d.).

Nazadnje sem predpostavljala še, da bodo učenci z MAS imeli boljše ocene od ostalih učencev na področjih, ki jih zanimajo. Anketirani učenci imajo res povečini boljše ocene od ostalih učencev, izjema je dijak, a je treba poudariti, da je na precej zahtevni gimnaziji. Vsem zelo leži matematika, pri dveh pa izstopa tudi risanje in likovni pouk. Pri učenju sicer vsak navaja specifične težave. Dijak ima težave z učenjem na pamet, uči se namreč s sklepanjem, kar pa je neučinkovito pri zgodovini ali jezikih. Devetošolka nasprotno si snov zelo hitro zapomni in se jo hitro nauči skoraj na pamet, petošolec pa ima težave pri tujem jeziku zaradi pisanja. Vendar na področjih, ki jih zanimajo, vsi dosegajo odlične rezultate, zato lahko potrdim hipotezo, da imajo učenci z MAS za zadeve, kjer izkazujejo velik interes, boljše ocene od drugih.

Moja raziskovalna naloga ima nekaj pomanjkljivosti. Prva je, da sem pri intervjujih imela zelo majhen vzorec, kar pomeni, da ne morem priti do nobenih splošnih zaključkov. Zato je tudi potrjevanje oz. zavračanje hipotez v tem primeru manj smiselno. Ker sem z udeleženci delala polstrukturirane intervjuje, njihovi odgovori tudi niso povsem primerljivi. Nekateri so se osredotočali na ene aspekte, drugi na druge in tudi moja vprašanja ter podvprašanja so bila vsakič malo drugačna. Prav tako pa je verjetno prišlo do podajanja socialno zaželenih odgovorov. Sploh pri mlajših učencih, se mi je zdelo, da sta odgovarjala preveč pozitivno in nista poročala o vseh izkušnjah, ampak samo o dobrih.

Kljub temu se mi zdi moje raziskovanje pomembno. Naloga omogoča vpogled v izkušnje in težave učencev s sumom na AS. Dobro se mi zdi, da sem v vzorcu imela udeležence različnih starosti. Kot sem napisala, so učenci podajali različne odgovore, ki opozarjajo na to, da imajo tudi različne potrebe. Ker so lahko ustrezne prilagoditve in spodbude ključnega pomena za dobro počutje in pozitivne vsakdanje izkušnje oseb z MAS (Klemenc, Jurišić, in Erzar, 2012), je potrebno medosebne razlike teh učencev upoštevati. Upam, da bo zato moja raziskovalna naloga pripomogla k ozaveščanju o MAS.

ZAKLJUČEK

V okviru raziskovalne naloge, sem intervjujala štiri učence s sumom na AS. Zanimalo me je, kakšne so njihove izkušnje na socialnem, komunikacijskem, senzornem, učnem in čustvenem področju. Na začetku raziskovanja sem si postavila tri hipoteze, vendar nobene od njih nisem mogla prav potrditi ali ovreči, zaradi velikosti vzorca in raznolikosti odgovorov. Kljub temu sem zbrala pomembne informacije, ki lahko marsikomu koristijo. Naloga je uporabna, ker lahko vsak, ki jo prebere dobi vpogled v življenje otrok z MAS. Na podlagi odgovorov lahko potem poskrbijo za to, da tem osebam omogočajo potrebne prilagoditve.

Pomembno bi bilo nadaljevati raziskovanje na tem področju, pri čemer bi bilo dobro, da bi imeli večji vzorec. Prav tako bi se lahko poleg izkušenj osredotočali tudi na prilagoditve. Torej bi udeležence vprašali o tem, kakšne prilagoditve imajo in kako se jim te prilagoditve zdijo. Prav tako bi jih lahko vprašali, ali si želijo še kakšne druge prilagoditve. Smiselno bi bilo intervjuvati tudi učiteljice in starše učencev z MAS, saj bi s tem dobili še več informacij.

VIRI

Autism Speaks. (b. d.). *New study shows increase in global prevalence of autism*. Pridobljeno 25. 2. 2023 iz <https://www.autismspeaks.org/science-news/new-study-shows-increase-global-prevalence-autism>

Klemenc, A., D. Jurišić, B. in Erzar, K., K. (2012). *Kako je biti jaz? Knjiga o fantu z Aspergerjevim sindromom*. DZC Janeza Levca.

Nacionalni program duševnega zdravja MIRA. (b. d.). *Motnje avtističnega spektra*. Pridobljeno 27. 2. 2023 iz <https://www.zadusevnozdravje.si/dusevno-zdravje/pogoste-dusevne-tezave-in-motnje/motnje-avtisticnega-spektra/>

Zveza za avtizem Slovenije. (b. d.). *Prilagoditve v procesu šolanja - Zveza za avtizem Slovenije*. Pridobljeno 27. 2. 2023 iz <https://www.zveza-avtizem.eu/prilagoditve-v-procesu-solanja/>

Priloga

Intervju 1

Odgovore prvega intervjuja je podal dijak 4. letnika srednje šole.

Vprašanje: *Se ti kdaj zdi, da v pogovori ne veš kaj povedati?*

Odgovor: Zelo velikokrat. Zelo pogosto, da začnem pogovor na nek način, potem pa mi zmanjka stvari za povedat. Velikokrat je tudi tako, da ko se drugi pogovarjajo jaz izpadem, ker nimam nič za reči.

Vprašanje: *Ali razumeš geste drugih?*

Odgovor: Včasih, pogosto se zgodi, da tudi ne sploh. Včasih je nekaj kar je drugim zelo očitno in vedo kaj drugi mislijo s tem, medtem ko jaz to narobe razumem ali pa spregledam.

Vprašanje: *Ali razumeš mimiko obraza drugih?*

Odgovor: To razumem kar večkrat, časih se mi zgodi, da drugi izgledajo žalostni, izražajo pa sočutje oz. nekaj takšnega. Nekatere mimike, ki so podobne zamešam.

Vprašanje: *Ali imaš prijatelje ?*

Odgovor: Kar se tiče prijateljev, to je zelo koga lahko kličeš prijatelj in koga ne. Jaz bi rekel, da imam prijatelje, če ne drugega imam vsaj ožjo skupino prijateljev, ki so res prijatelji, z nekaterimi sem že večkrat šel ribe lovit in jim zaupam, zaupamo si tudi življenje. Lahko rečem, da imam prijatelje, medtem ko v osnovni šoli, recimo pet let nazaj, jih nisem imel toliko, imel sem jih samo ene par.

Vprašanje: *Ali rajši delaš skupini ali sam?*

Odgovor: Veliko lažje mi je delat sam, ker se ne obremenjujem s tem, da ne bom nekaj narobe naredil ali pa, da ne bom drugih oviral pri delu. Na ta način mi gre bolje sam, ampak je veliko stvari, ki mi ne gredo in takrat je veliko boljše delati v skupini, ker mi lahko drugi pomagajo.

Vprašanje: *Ali te je kdaj strah, ti je nerodno vprašati učitelja za pomoč?*

Odgovor: Se zgodi recimo pri določenih osebah, ne vem sicer po kakšnih kriterijih jaz to izbiram, se mi zgodi to, da neke so mi kar takšne, da jo lahko z lahkoto vprašam za pomoč, prosim, da mi to razloži, so pa tudi nekatere osebe, ki jih nikoli v svojem življenju, vsaj jaz tako mislim, ne bi vprašal za pomoč.

Vprašanje: *Se ti kdaj zdi, da se ne počutiš dobro med sošolci?*

Odgovor: Kar nekajkrat, samo to je bilo v večini bolj pogosto v osnovni šoli. Zdaj ko sem na srednji šoli, je precej bolj prijateljski oziroma razumevajoč odnos. Tudi če se malo pozafirkavamo z mano ali pa me malo zbadajo, razumem, da je to samo v trenutkih, ni to, da bi prav vsak dan, ker me ne vsak dan, občasno se to zgodi.

Vprašanje: *Ti je kdaj težko, neprijetno pogovarjati s sošolci, s katerimi se ne družiš?*

Odgovor: Ja velikokrat se zgodi, da ker nimam nič za povedat oziroma sploh ne vem kako začeti pogovor z osebami s katerimi se ne družim. Zdaj, ko najdem nekaj kar me zanima oziroma neko splošno stvar o kateri bi se lahko s temi osebami pogovarjal začnem na ta način pogovor z njimi in potem vidi kako ga nadaljevati sproti. Za pomoč je v bistvu najlažje, da grem d ljudi, ki jih že poznam, ker za njih sem že siguren, da mi bodo znali pomagati oziroma, da da mi bodo želeli pomagati, tako da prvo itak vprašam osebe, ki jih poznam, tako da je dosti malo priložnosti, ko vprašam druge, ampak tudi druge vprašam kadar je nekaj takšnega kar delamo samo znotraj naključno izbranih skupin. Takrat mi je malo težje vprašat a vseeno vprašam, ker velikokrat nimam izbire.

Vprašanje: *Ali ne maraš, da se ti ljudje lažejo? Kaj narediš, ko se ti zlažejo?*

Odgovor: Zdaj imam dva načina kako bi lahko na to odgovoril. Ne maram, da se mi ljudje zlažejo, to je zelo grozno, ker jim jaz veliko lažje verjamem, kot pa na primer ostali ljudje, imam pač avtizem zato je malo težji. Če je človek, ki mu zaupam pa se mi zlaže je veliko bolj boleče, koker pa nekdo, ki mu ne zaupam. Recimo, če se mi neka oseba iz sosednjega razreda zlaže me ne boli tako, kot da bi se mi zlagala moja mami ali moj brat.

Vprašanje: *Ali sam kdaj lažeš?*

Odgovor: Sam tudi lažem, večkrat je zaradi ocen oz. težav v šoli, kaj takšnega, ker se bojim kazni ali kaj takšnega in potem pride do hujših posledic. Drugače pa poskušam čim manj stvari se zlagat, recimo kadar je le možno povem resnico, razen kadar je nekaj, kar mi lahko povzroči neke posledice.

Vprašanje: *Ali potrebuješ rutino? Kaj se zgodi, ko dan ne gre po načrtih?*

Odgovor: Kar se tiče rutine je pri meni usklajena, čeprav, ne da ju glih potrebujem, saj je vsak dan malo drugačen, ampak fino je, da je kar enako zaradi tega, ker potem se navadiš in ne rabim skrbet za neke dodatne stvari. To, da grem k frizerju, vsak dan imam čas od petih do sedmih k mam dejansko prosto, da lahko delam, kar želim in se pač grem lahko takrat postriči. Če ne bi imel rutine, bi bilo to malo težje narediti, a bi se vseeno dalo.

Vprašanje: *Ali se kdaj razžalostiš oz. razjeziš nad majhnimi stvarmi?*

Odgovor: V bistvu to je zelo pogosto pri meni. Velikokrat se razjezim, ko moj brat ne zapre vrat. Je najmanjša možna stvar lahko jih grem sam zapret, pa se razjezim na njega, ker jih ne prestano pušča odprta, zna bit pogosta, da se razjezim nad mojimi sošolci, če napišejo na nek list za prijavo brez, da jim jaz dovolim, čisto za hec, saj potem zbrišejo vedno, smo mi je najbolj neprijetno in se zaradi tega razjezim. Kar se tiče žalosti, lahko postanem zelo žalosten, če se mi nekaj malega uniči, nekaj takega, kar se da popraviti, ker sem dal trud v njih in me hitro prizadene. Ni nujno, da mi drugi uničijo to, lahko si tudi sam, pa je še vseeno zelo boleče. To je dosti kratkotrajno, potem se popravi in je vse v redu.

Vprašanje: *Se ti kdaj zdi, da je vse brez veze? Zakaj?*

Odgovor: Zelo velikokrat, sploh takrat, ko dobim slabo oceno v šoli ali pa, ko pa kakšni prijatelji samo zapustijo, kot da gredo stran, gredo delat nekaj drugega. Počutim se zelo bednega, kot da nisem dosti zanimiv prijateljem pa zakaj se pol sploh trudim, če nisem dosti zanimiv. Včasih, ko delam kaj, to je tudi ena izmed stvari, ki me razžalosti, pa je zelo mala, drugi se tega ne zavedajo, menije zelo neprijetno, ko me nekdo pa potem to naredim, pa potem naslednjič npr. brez da me prosi, pa se mi niti zahvali ne. Potem se počutim res bedno, zakaj sem pol to naredil, če nisem niti hvala dobil nazaj.

Vprašanje: Ali bi lahko ure in ure bral, kar te zanima? Kaj je to?

Odgovor: Kar se tiče branja, jaz ne gledam ne televizije, tudi youtuba ne gledam več kot eno uro na dan, ampak berem p, tudi pa 4,5 ur na dan. Kadarkoli imam prosti čas berem stripe in so mi zelo zanimivi in, ko jaz začnem to brati, kar ne morem nehati brati dokler nimam neke druge obveznosti. Zelo zanimivo mi je in padem notri v to dejavnost, zelo me tudi razžalosti, ko zmanjka, npr. vsak dan pride nov del neke serije in potem je enkrat konec i potem postanem zelo žalosten.

Vprašanje: Kaj delaš v prostem času?

Odgovor: V prostem času se veliko probam družiti s prijatelji, čeprav, ker imam prijatelje na različnih koncih, ne samo Slovenije tudi sveta, ker je zdaj ta online doba se večkrat dobimo tudi prek igrice oz. nekaj podobnega in pogovarjamo se preko video klicev. To večino časa delam, potem veliko časa tudi porabim, da pomagam staršem pri opravilih, pomagam na primer mojemu bratu pri učenju Preostanek časa, ki ga imam, pa je namenjen ostalim opravilom in branjem.

Vprašanje: Imaš boljše/slabše ocene od drugih učencev?

Odgovor: Sem na eni izmed zelo težjih šol, Gimnaziji Vič, tako da je pouk kar težek, ampak kar se tiče mojih ocen sem malo pod povprečjem v našem razredu oz. veliko pod povprečjem v naši paralelki, ampak meni se moje znanje zdi čisto v redu. Moji sošolci imajo drugačne rutine, drugačne dni včasih se tudi več učijo od mene, jaz se manj učim, ker imam eno lastnost, da se ne morem dobro učiti stvari na pamet, ampak se jih učim s sklepanjem in je potem veliko predmetov takšnih zgodovina, slovenščina, nemščina, angleščina, kjer se slovnice ali pa neke zgodovinske dogodke se jih ne moreš s sklepanjem ali razumevanjem naučiti, ampak jih moreš pač vedeti in se jih pol na pamet naučiti in v tem sem slabši. Zato mi tudi ocene dosti padejo

Vprašanje: Pri katerih predmetih si boljši?

Odgovor: Boljši sem v naravoslovnih predmetih, kot so recimo kemija, fizika, biologija, čeprav je nimam v četrtem letniku, ker lahko povežeš snov, ki jo moraš povedat na testu ali pa spraševanju, jo lahko povežeš z življenjskimi dogodki, recimo kocka, ki se premika po plošči in recimo avto, ki se premika po cesti z lakoto povežeš in potem razmišljaš, kako se odzivaš glede na dogajanje.

Vprašanje: *Ali imaš kdaj občutek, da bi najraje obupal nad šolo?*

Odgovor: Dostokrat. Velikokrat, ko dobim slabo oceno takšno zelo problematično za moj uspeh, ker si želim iz na izmed eno izmed šol, ki ima omejitve za opis kar visok, tako da moram imeti določeno povprečno oceno na koncu leta, ampak, če je nebom dobim bom izpadel iz te skupine, ki ji uspe pridet na to šolo in zato je kar problem, ko dobim tri dvojke na treh testi iz matematike. Pa čeprav snov, ko jo gledam mi še kar gre, ampak jih dobim iz naključni napak, ki jih naredim in potem mi je kar brezveze, saj ne najdem smisla v učenju, če tisto kar se učim znam potem pa naredim neumne napake, kolikor je narobe prepisem minus.

Vprašanje: *Si kdaj plonkal na testu?*

Odgovor: Se je že zgodilo, ja, sploh te testi slovenščina, matematika, angleščina pa zgodovina, ker je pač cel kup datumov pa teh stvari, ki si jih kar nisem mogel zapomniti in sem si jih zapisal in uporabil na testu.

Vprašanje: *So te kdaj ujeli?*

Odgovor: Ne, ne še. Upam, da me tudi ne bodo, če me pa bodo pa me bojo.

Vprašanje: *Ali ti je kdaj neprijetno, če se te ljudje, ki jih poznaš, dotaknejo?*

Odgovor: Včasih najdem trenutek, ko me dotaknejo malo čuden, ne vem, kako bi ga opisal. Začudim se, kaj se dogaja, zakaj se me dotika ta oseba, ampak pol sam rečem to ni nič takšnega, samo dotaknil se je nič posebnega se ni zgodilo.

Vprašanje: *Ali te kdaj hrup moti in vznemeri?*

Odgovor: To je zelo odvisno od situacije, ampak hrup me moti sploh kadar sem zatopljen v branje ali igranje igrice. Velikokrat je pa tudi to, ko mi nekaj teži, je mama jezna name pa sem pod stresom, pa moj brat nekaj zakriči v sobi in se samo zaderem nazaj naj utihne, čeprav to ni gluh fajn glede na to, da je moj brat, in me vznemiri. Je pa tudi to, da me zelo vznemiri, ko spim in ko probam počivati.

Vprašanje: *Ali te kdaj vznemirijo vonjave?*

Odgovor: To je zelo zanimiva stvar pri meni jaz zelo slabo vonjam, ne vem razloga, in večinoma me sploh ne moti oz. druge moti prej kot mene in potem se skupi samo prilagajam njim. Potem pa je še imam trenutke, ko npr. se kuhajo špageti s tartufato ta vonj mi je neprijeten. Takrat se skušam umakniti čim dlje od tistega prostora, drugače pa ni nekih problemov. Tako kot normalen človek, ki bi se umaknil, če pod njegovim okno čistijo kanalizacijo.

Vprašanje: *Ali si izbirčen glede hrane?*

Odgovor: Ne vem koliko izbirčen, izbirčen je tak pojem, ki bi ga lahko dal na lestvico, jaz bi bil tam ene 4/10. Je kar nekaj hrane, ki je ne maram, recimo surovega paradižnika, ampak maram pa paradižnikovo juho, ne maram avokada, buč. Ampak je pa hkrati veliko stvari, ki jih maram in pač mešance teh stvari so mi v redu, samo nekaj določenih stvari je, ki mi res niso všeč po okusu ali pa vonju.

Vprašanje: *Ali v šoli raje ne ješ, če ti hrana ni všeč?*

Odgovor: Jaz sem v šoli naročen samo na malico, nisem naročen na kosilo, saj ko pridem domov, si lahko kosilo sam naredim. Ampak naša šolska malica je dosti neprijetno meni sestavljena. Večkrat vsebuje stvari, ki jih ne maram, npr. sadnih jogurtov, ker so mi presladki, veliko stvari mi je presladkih, tko da takrat, ko so sadni jogurti vzamem vse razen sadnih jogurtov, kadar se recimo zgodi, da so smutiji ali pa, kaj takšnega kar ne maram in tisto pustim, medtem ko kadar je vse v redu vse pojem. Včasih celo vzamem kaj takšnega kar ne maram, ker sem lačen

Vprašanje: *Ali pri sebi opaziš še kakšne drugačnosti?*

Odgovor: Mislim drugače razmišljam. Večkrat rečem nekaj kar je neumestno oz. zelo neumno, v očeh mojih sošolcev ali kaj takšnega, večkrat recimo kadar je kakšna stvar, jaz kar vprašam, kaj to sploh je pa že vsi to vejo in se potem počutim zelo bedno, ker dojamem osnov. Dostokrat se zgodi, da prehitro čustveno reagiram, ne pomislim prej in ne naredim teh korakov za pomirjanje prej, tako da včasih znam zelo dosti burno reagirati. Recimo se je že zgodilo, da sem znorel, ker moj brat ni hotel pomagati pri čiščenju.

Intervju 2

Odgovore drugega intervjuja je podala učenka 9. razreda osnovne šole.

Vprašanje: *Se ti kdaj zdi, da v pogovori ne veš kaj povedati?*

Odgovor: Večkrat. Zelo malokrat začnem pogovor in če ga mi hitro zmanjka tem o katerih bi se pogovarjala z osebo. Ne znam voditi pogovora, zato računam na drugo osebo, da ga vodi. Včasih se zgodi, da jazi in sogovornik ne veva kaj reči in takrat se lahko zgodijo kar dolge neprijetne tišine.

Vprašanje: *Ali razumeš geste drugih?*

Odgovor: Večkrat jih razumem, lahko pa se zgodi, da jih ne opazim. Mislim, da jih ljudje, s katerimi se družim, ne uporabljajo toliko lahko pa, da jih jaz samo spregledam.

Vprašanje: *Ali razumeš mimiko obraza drugih?*

Odgovor: Večkrat opazim, če je kar izrazito. Če ni zelo izrazito in če te osebe ne poznam dobro, lahko zamešam njihova čustva oz. jih ne opazim.

Vprašanje: *Ali veš kaj pomeni rek za vsakim dežjem posije sonce?*

Odgovor: Ta rek pomeni, da je za vsako slabo stvar sledi ena dobra.

Vprašanje: *Ali imaš prijatelje ?*

Odgovor: Imam dve zelo dobri prijateljici, s katerimi se skoz družim v šoli, imamo tudi svojo groupo preko katere si dosti pišemo, in včasih se tudi družimo izven šole. Zaupamo si tudi veliko stvari. Ampak ker je večino našega druženja v šoli me je strah, da se ne bomo več družile, ko bomo šle na različne srednje šole. Razumem se tudi z večino punc iz našega razreda, ampak se z njimi ne pogovarjam toliko, da bi rekla, da so moje prijateljice.

Vprašanje: *Ali rajši delaš skupini ali sama?*

Odgovor: Veliko rajši delam sama še posebej, če druge iz moje skupine ne poznam dobro. Veliko lažje se sama organiziram. Če delam v skupini z sošolci, s katerimi se ne pogovarjam, in če se ne organiziramo najbolje, sem veliko bolj živčna saj znam organizirati samo sebe oz. si jim ne upam kaj reči. Če pa delam z ljudmi, ki jih poznam je to veliko lažje, saj se lažje organiziramo in lažje mi je kaj vprašati oz. reči in lahko mi tudi pomagajo.

Vprašanje: *Ali te je kdaj strah, ti je nerodno vprašati učitelja za pomoč?*

Odgovor: Velikokrat še posebej če imam učitelja prvič oz. prvo leto. Navadila sem se pristopiti do učiteljev in jim povedati kdaj bi si dala datum za spraševanje, še vedno pa si jih ne bi upala vprašati za pomoč ali pa za ponovno razlago. Rajši vprašam kakšno sošolko, ampak, če tudi ona ne ve, še vedno ne vprašam učitelja in sama poskusim poiskati odgovor ali pa čakam, da ga kdo drug vpraša.

Vprašanje: *Se ti kdaj zdi, da se ne počutiš dobro med sošolci?*

Odgovor: V redu se razumem z večino punc in med njimi se dobro počutim, nikoli pa se ne pogovarjam z fanti iz našega razreda. Včasih se med njimi tudi ne počutim dobro, saj so nekateri lahko nesramni in takrat bi jih najraje udarila v obraz.

Vprašanje: *Ti je kdaj težko, neprijetno pogovarjati s sošolci, s katerimi se ne družiš?*

Odgovor: Ja zelo. Z njimi se ne bi nikoli samostojno pogovarjala. Če se moram zaradi kakšnih naključnih skupin z njimi pogovarjati, so te pogovori čudni, strah me je in hočem, da jih je čim prej konec.

Vprašanje: *Ali ne maraš, da se ti ljudje lažejo? Kaj narediš, ko se ti zlažejo?*

Odgovor: Ne maram, da se mi ljudje lažejo. Odvisno je kdo mi je lagal, o čem so lagali in kako pogosto lažejo, ampak takrat, ko se, se včasih počutim izdano in v prihodnosti pogosto dvomim resnico njihovih zgodb oz. trditev.

Vprašanje: *Ali sama kdaj lažeš?*

Odgovor: Včasih ne povem cele resnice, včasih se zlažem o svojem počutju, saj nočem, da vedo kako se resnično počutim, oz. o manjših ne tako pomembnih stvari. Drugače pa se mi zdi, da ne lažem toliko, saj ne lažem dobro in bi hitro ugotovili, da lažem in nočem, da drugi lažejo meni.

Vprašanje: *Ali potrebuješ rutino? Kaj se zgodi, ko dan ne gre po načrtih?*

Odgovor: Včasih sem imela rutino, ampak v zadnjih treh letih se mi je porušila. Nekaj stvari naredim vsak dan, oz. od ponedeljka do petka, ko imam šolo, v istem vrstnem redu, zbudim se, se oblečem, počešem, vklopim slušalke in jih povežem na telefon, si umijem zobe z slušalkami gor, se obujem in grem ven do avta in v šolo. Ampak poleg tega delam drugače vsak dan. Včasih si naredim načrt za tisti dan, še posebej, če imam veliko stvari za narediti, ampak se zgodi, da se ne držim svojega načrta.

Vprašanje: *Ali se kdaj razžalostiš oz. razjeziš nad majhnimi stvarmi?*

Odgovor: Zelo velikokrat. Včasih se slabo počutim in me zelo majhne stvari, kot npr. da se udarim ob rob postelje, spravijo v jok oz. me razjezijo. Ena stvar, ki me takoj razjezi je, če me kdo popačeno oponaša. Sovražim to in nisem prepričana zakaj. Razžalostim pa se nad kar veliko, npr. ko se mi podre nekaj kar sem zelo veliko časa delala, ali pa moj najljubši lik v knjigi oz. seriji, filmu umre. Jokat tudi začnem, če imam slab dan in mi nekaj ne gre.

Vprašanje: *Se ti kdaj zdi, da je vse brezveze? Zakaj?*

Odgovor: Včasih. Včasih se mi zgodi slaba stvar za slabo, npr. dežuje, ko greš v šolo, potem ti v šoli ne gre, potem ti malica ni dobra in dežuje ko greš nazaj domov in doma moraš dat

posodo not in dobiš staro hrano na roke in potem se zabiješ v rob postelje in potem hočeš nekaj v google vtipkat in se skozi zatipkaš in moraš še veliko učit ker imaš veliko testov in ne veš če ti bo uspelo. Takrat se mi zdi, da ni nič vredno truda. Zakaj se bi trudil če itak ni pomembno, ker bomo vsi umrli enkrat.

Vprašanje: Ali bi lahko ure in ure delala nekaj, kar te zanima? Kaj je to?

Odgovor: Ko padem notri v risanje, lahko rišem ure in ne opazim minevanje časa. Isto je z igranjem video igrice oz. tudi ostalih stvari, ki jih rada delam. Včasih je problem saj imam še druge stvari za delati in jih ne uspem narediti oz. se mi ne da.

Vprašanje: Kaj delaš v prostem času?

Odgovor: V prostem času zelo veliko poslušam glasbo. Glasbo poslušam skoraj ves čas, ko lahko. Za v šolo imam gor slušalke in kamor koli grem s sabo vedno vzamem slušalke. Veliko glasbe poslušam tudi doma, kadar nekaj ne gledam oz. ne berem. Poslušam veliko različnih vrst glasbe, kot so rock, punk rock, country (starejše pesmi večinoma), jazz, pop rock,... Veliko tudi berem. Berem večino znanstvenofantastične knjige, pred kratkim pa sem začela brati tudi japonske stripe oz. mango. Včasih gledam tudi serije in filme na tem področju. Tudi video igrice rada igram, večinoma rpg-je. Pri teh in pri branju oz. gledanju serij zelo hitro padem notri v svet in se vživim v te like. Zelo rada tudi rišem. Za rojstni dan sem pred enim letom dobila risalno tablico na katero zelo rada rišem. Ko delam katerokoli od teh stvari, nočem, da me kdo moti.

Vprašanje: Imas boljše/slabše ocene od drugih učencev?

Odgovor: Večinoma imam boljše ocene od drugih učencev, čeprav se ne učim zelo veliko. Veliko ponavljam snov pred testom oz. spraševanjem, večinoma en teden pred tem, največ ponavljam par dni prej, tako se učim. Preberem si snov in jo večkrat ponovim, dokler jo skoraj na pamet znam.

Vprašanje: Pri katerih predmetih si boljša?

Odgovor: Najbolj mi grejo matematika, angleščina, zgodovina in kemija. Odvisno je tudi katero snov delamo in katerega učitelja imamo. Tako dobro mi ne gresta športna in fizika, še vedno imam fiziko 4 in športno sem zadnja leta spravila na 5. Poskušam imeti čim boljše ocene, da lahko pridem na zeleno šolo. Športna mi gre še posebej na živce saj nočem izgubljati točk pri športni in športne se ne morem naučiti.

Vprašanje: *Ali imaš kdaj občutek, da bi najraje obupala nad šolo?*

Odgovor: Ja velikokrat. Po navadi se mi to zgodi, ko se učim oz. ko imam za narediti veliko stvari in obupam, ker je edini razlog zakaj se učim, da bi prišla v gimnazijo in vem, da se bom v gimnaziji mogla še več učiti in še več delati in se mi ne zdi vredno, in takrat bi najraje obupala nad vsem in jočem na tleh.

Vprašanje: *Si kdaj plonkal na testu?*

Odgovor: Ne, ker ga nisem rabila in nisem si upala. Verjetno ne bom nikoli v osnovni šoli.

Vprašanje: *Ali ti je kdaj neprijetno, če se te ljudje, ki jih poznaš, dotaknejo? Kaj narediš?*

Odgovor: Po navadi me ne moti če se me ljudje, ki jih poznam dotaknejo, razen če hočejo kot pozdrav ljubčka na lice. Ne rade imam tudi da se me kdo dotik po laseh in po prstih na stopalih.

Vprašanje: *Ali ti je kdaj neprijetno, če se te ljudje, ki jih ne poznaš, dotaknejo? Kaj narediš?*

Odgovor: Verjetno bi treznila ali pa se umaknila. Ne maram gluh če se me ljudje, ki jih ne poznam oz. ne poznam tako dobro dotaknejo. Vznemiri me tudi če se moram premikati v gneči, npr. med odmorom po hodniku ali pa v trgovini. Manjši kot je prostor hujše je.

Vprašanje: *Ali te kdaj hrup moti in vznemeri?*

Odgovor: Večkrat. V šoli me ne več toliko, kot me včasih, ampak včasih me še vedno, npr. če se na hodniku z nikomer ne pogovarjam. Moti me tudi, če hodim po pločniku in je promet tako glasen, da slabo slišim glasbo, ali če pride mimo avto in je zanalašč zelo glasen. To sovražim.

Vprašanje: *Ali te kdaj vznemirijo vonjave? V katerih situacijah?*

Odgovor: Vonjave me ne motijo toliko. Zelo me moti vonj zelja in če imamo kdaj zelje sem po navadi ves čas v sobi z zaprti vrati. Včasih je moja družina zelje in jaz ga ne in lahko ta vonj malo uniči okus moje hrane. Včasih če se peljemo oziroma grem mimo kakšnega neprijetnega vonja, npr. vonj gnoja, si bom dala majic čez nos ali pa bom nehala vdihavati čez nos.

Vprašanje: *Ali si izbirčna glede hrane? Imaš rajši določeno hrano? Ali mešaš okuse?*

Odgovor: Sem zelo izbirčna glede hrane. Je zelo veliko stvari, ki jih ne maram, npr. zelje, veliko mesa, kuhan krompir, banan, jogurti, salame. Rada imam makarone, lahko bi jih jedla dlje časa zapored. Rada imam mleko, ampak nimam rada jogurtov. Na splošno imam rajši bolj pusto hrano. Včasih pa se mi res vsa hrana zagabi in najraje ne bi ničesar jedla. Ampak sem še vedno lačna in moram jesti. Nimam problema z mešanjem okusov razen če mešam okuse, ki jih jem, z okusi, ki jih ne jem.

Vprašanje: *Ali v šoli raje ne ješ, če ti hrana ni všeč?*

Odgovor: V šoli velikokrat ne jem, ker mi hrana ni všeč. Naročena sem samo na malico in te velikokrat ne jem, saj so večkrat kakšni namazi ali pa meni ne dobri rogljički. Takrat se vzamem nekaj s seboj za pojest, ampak včasih pozabim.

Intervju 3

Odgovore drugega intervjuja je podal učenec 5. razreda osnovne šole.

Vprašanje: *Se ti kdaj zgodi, da v pogovoru ne veš kaj povedati, kako se odzvati?*

Odgovor: Redko, ampak ja.

Vprašanje: *Kako pa se ti zgodi?*

Odgovor: Ja če je na primer kaj neznanega, ne vem kakšen primer bi dal, ampak včasih kar naenkrat, če malo počakam pozabim.

Vprašanje: *Ali razumeš geste drugih?*

Odgovor: S tem nimam težav.

Vprašanje: *Ali razumeš mimiko obraza drugih?*

Odgovor: Tako tako. Na primer prepoznam, če je vesel ali če je žalosten, navdušen ali jezen, ko se prepozna.

Vprašanje: *Kdaj pa imaš težave?*

Odgovor: Mogoče, ali pa se ne spomnim, če že pa pol vprašam, kako se počuti. Drugače pa nimam večjih težav.

Vprašanje: *Ali veš kaj pomeni rek za vsakim dežjem posije sonce?*

Odgovor: Da tudi, ko je slabo bo potem dobro postalo.

Vprašanje: *Ali imaš prijatelje? Ali si želiš prijatelje?*

Odgovor: Ja.

Vprašanje: *Koliko pa jih imaš?*

Odgovor: Tako kar veliko, pa tudi v drugih krajih imam najboljše.

Kako pa se družiš z njimi?

Odgovor: Po navadi iz šole se družim po šoli gremo v en parkec in se igramo. Drugače pa poleti za vikende ali pa jeseni gremo v Gorišnico, to je blizu. Tam mam pa tudi veliko prijateljev, pa ker je veliko posest se lahko igramo.

Vprašanje: *Ali lažje delaš v skupini ali sam? Kje se boljše počutiš?*

Odgovor: Odvisno pri katerih stvareh. Če je na primer treba kaj narediti kakšna večja stvar pa bolj težaven, sem raje v skupin, če pa je treba kaj napisat, ali pa kej, pa rajši sam

Vprašanje: *Ali te je kdaj strah, ti je nerodno vprašati učitelja za pomoč?*

Odgovor: Niti ne.

Vprašanje: *Se ti kdaj zdi, da se ne počutiš dobro med sošolci? Zakaj?*

Odgovor: Ne

Vprašanje: *Zakaj pa misliš, da je to?*

Odgovor: Zaradi tega, ker smo pač prijatelji med sabo pa se zabavamo..

Vprašanje: *Ti je kdaj težko, neprijetno se pogovarjati s sošolci, s katerimi se ne družiš?*

Odgovor: Redko

Vprašanje: *Kdaj pa recimo?*

Odgovor: Ja, če je nekdo, ki je meni tečen, se ne bi z njim pogovarjal, bi se rajši s kakšnim svojim prijateljem. Sej ne, da bi bil kej narobe, ampak se samo pač ne razumeva.

Vprašanje: *Ali ne maraš, da se ti ljudje lažejo?*

Odgovor: Mhm.

Vprašanje: *Kaj narediš, ko se ti zlažejo?*

Odgovor: Saj se mi ne. Razen včasih, npr. da mi nekdo reče, da se zutraj dobiva pa greva skupaj v šolo, potem pa, pozabil sem ali pa ni te bilo tam, pa je to izgovor v bistvu pa se mu ni dalo.

Vprašanje: *Kako pa se potem počutiš*

Odgovor: Tako, nisem glih srečen, ampak slabo pa tudi ne. Ker imam na primer enega prijatelja tlele v razredu in greva vsak dan skupi v šolo in iz šole.

Vprašanje: *Ali sam kdaj lažeš?*

Odgovor: Skoraj nikoli.

Vprašanje: *Zakaj pa ne?*

Odgovor: Zaradi tega, ker pač če zaupaš ti ne rabiš lagat zaradi tega, ker pol veš, da ne bo nobene štale ali pa kej.

Vprašanje: *Ali potrebuješ rutino?*

Odgovor: Niti ne , ker imam po navadi vsak dan, drugo stvar.

Vprašanje: *Kaj pa vsak teden? ti je pomembno da se ponavljajo?*

Odgovor: Ni tako pomembno, ampak še zmeraj grem rad tja. Ker treniram breakdance, tabornike pa košarko. Na primer zdaj, ko imam to rano, zdaj ne grem, saj bi rad šel, ampak ne morem, ni mi toliko, da sej je vseeno, če se počim ali pa kej da boš šel, ampak vseeno bi rad šel.

Vprašanje: *Ali se kdaj razžalostiš nad majhnimi stvarmi? Povej primer.*

Odgovor: Včasih doma. na primer, če ne smem ene čokoladke, ampak to je redko.

Vprašanje: *Kaj pa narediš?*

Odgovor: Na primer, potem rečem, da grem v sobo pa potem me, ne vem, pol ure ali pa eno uro ni ven, ker berem knjigo. Ampak to je zelo redko.

Vprašanje: *Ali bi lahko ure in ure bral, kar te zanima? Kaj je to?*

Odgovor: Ja lahko, če se potem ne bi začel dolgočasiti. Kar mi je zanimiv lahko več časa tisto, kar mi je, tisto kar mi pa ni pa takoj neham.

Vprašanje: *Kaj pa ti je recimo zanimivo?*

Odgovor: Košara mi je zelo všeč, ampak plezanje, ki sem ga eno leto pa mi ni všeč. In košarko bi lahko zelo dolgo igral, saj zato bom pa drugo šolsko leto šel v klub.

Vprašanje: *Kaj delaš v prostem času?*

Odgovor: Treniram breakdance, berem knjige, treniram košarko, grem na tabornike, nekaj se tudi z bratcem igram, ampak tudi čisto malo gledam televizijo.

Vprašanje: *Kakšne knjige pa bereš?*

Odgovor: Zdaj sem ravno dokončal, sem prebral do zadnje knjige Harry Potterja, pa sem zdaj celo zbirko prebral, zdaj pa razmišljam, kaj bi začel brat.

Vprašanje: *Imaš boljše/slabše ocene od drugih učencev?*

Odgovor: Kar v redu.

Vprašanje: *Kakšne ocene pa maš?*

Odgovor: Na primer lani sem imel vse zaključeno 5 razen angleščino sem imel 4.

Vprašanje: *Torej angleščina ti ne gre tako dobro?*

Odgovor: Ja, ker se jo malo težje naučim. Sej ustno mi angleščina gre, ampak pisno mi pa gre malo slabše, ker ne znam tako dobro napisat.

Vprašanje: *Kateri predmetih pa ti gredo bolje?*

Odgovor: Matematika pa likovna. No to sta moja najljubša predmeta, zato mi pa grejo kar v redu.

Vprašanje: *Ali se veliko učiš?*

Odgovor: Vsak dan, ko pridem iz šole, ponovim, kaj smo delal, ko so pa ocenjevanja napovedana a preverjanja, pa se še dodatno učim.

Vprašanje: *Ali se ti kdaj ne da, ali pa bi obupal?*

Odgovor: Ja včasih se mi ne da, bi na primer raje kaj bral.

Vprašanje: *Si kdaj plonkal na testu?*

Odgovor: Ne.

Vprašanje: *A misliš, da boš kdaj?*

Odgovor: Ne.

Vprašanje: *Ali ti je kdaj neprijetno, če se te ljudje, ki jih poznaš, dotaknejo? Kaj narediš?*

Odgovor: Ne.

Vprašanje: *Ali ti je kdaj neprijetno, če se te ljudje, ki jih ne poznaš, dotaknejo? Kaj narediš?*

Odgovor: Ja potem pa. Pa potem, ker je itak po televiziji, da je veliko ugrabiteljev, ni glih prijetno če nekdo, en tujec , te kar prime.

Vprašanje: *Kaj pa če veš kdo je sam ga ne poznaš tako dobro?*

Odgovor: Potem v redu samo, tako, ne znam razložiti tega.

Vprašanje: *Kaj pa narediš?*

Odgovor: Nič. Potem me spusti in me na primer, kaj vpraša in mu odgovorim.

Vprašanje: *Ali te kdaj hrup moti in vznemeri?*

Odgovor: Včasih ja.

Vprašanje: *Kdaj pa?*

Odgovor: Včasih v šoli in potem sam ignoriram hrup.

Vprašanje: *A te kdaj med odmori, če je zelo hrupno?*

Odgovor: Ja, ker potem se še pogovarjat ne moreš.

Vprašanje: *Ali te kdaj vznemirijo vonjave? V katerih situacijah?*

Odgovor: Ne.

Vprašanje: *Ali si izbirčen glede hrane?*

Odgovor: Če na primer jaz mam rad to pečeno meso, kot piščanec ali pa pujs, ampak edino tiste maščobe, samo tisto dam stran. Včasih kaj nočem probat, kar še nisem jedel pa mislim, da je slabo, samo potem starši reče saj boš videl pa mi je potem večkrat dobro.

Vprašanje: *Kaj pa od zelenjave pa sadja, a to večino ješ?*

Odgovor: Ja, na primer za malico sem si ravno včeraj naredil en smoothie iz banane, tekočega jogurta pa jabolka. Zelenjavo pa tudi jem. Velikokrat, ko imamo doma te velike paradižnike ga vzamem pa ga kar tako jem.

Vprašanje: *Česa pa ne ješ?*

Odgovor: Čebula pa česen, tega res ne maram. Na primer v omaki boloneze je v redu, pa v zrezkih v omaki, ker ne občutiš, drugače pa mi ni.

Vprašanje: *Kaj pa imaš rad?*

Odgovor: Rad imam te špagete boloneze, lazanjo, rad imam tudi zrezke v omak, ribo v soli, to je tako, da se riba da v pekač, celo prekriješ s soljo in se pol peče v pečici, pa rad imam tudi pohano meso. Rad pa jem, kdaj burger v Lars and Svenu, ker tam so zame najboljši.

Vprašanje: *Ali v soli raje ne ješ, če ti hrana ni všeč?*

Odgovor: Na primer če mi po izgledu ni všeč, pa vem, da sem to že probal pa ni dobro potem ne jem p grem doma pa s na primer doma, pa si na primer kakšno jabolko ali pa kej vzamem. Pa pokličem starše, kaj si lahko naredim.

Vprašanje: *Se to velikokrat zgodi?*

Odgovor: Niti ne.

Intervju 4

Odgovore četrtega intervjuja je podal učenec 1. razreda osnovne šole.

Vprašanje: Se ti kdaj zgodi, da v pogovoru ne veš kaj povedati, kako se odzvati? Primer.

Odgovor: Ne vem.

Vprašanje: Ali razumeš geste drugih? Opiši situacijo. (neverbalna komunikacija)

Odgovor: Ja.

Vprašanje: Ali razumeš mimiko obraza drugih? Opiši situacijo.

Odgovor: Ja.

Vprašanje: Ali veš kaj pomeni rek za vsakim dežjem posije sonce?

Odgovor: Ne

Vprašanje: Ali imaš prijatelje? Ali si želiš prijatelje?

Odgovor: Ja. Moja najboljša prijateljica je Eva.

Vprašanje: Ali lažje delaš v skupini ali sam? Kje se boljše počutiš?

Odgovor: V skupini.

Vprašanje: Ali te je kdaj strah, ti je nerodno vprašati učitelja za pomoč?

Odgovor: Ne.

Vprašanje: Se ti kdaj zdi, da se ne počutiš dobro med sošolci?

Odgovor: Ja.

Vprašanje: Rad hodiš v šolo?

Odgovor: Ja.

Vprašanje: Ti je kdaj težko, neprijetno se pogovarjati s sošolci, s katerimi se ne družiš?

Odgovor: Malo me je strah.

Vprašanje: Ali se ti ljudje kdaj lažejo?

Odgovor: Ja, lažejo se mi nekateri.

Vprašanje: Kako se počutiš, ko se ti zlažejo?

Odgovor: Žalosten.

Vprašanje: Ali sam kdaj lažeš?

Odgovor: Ne

Vprašanje: Ali potrebuješ rutino? Ti je pomembno, da se stvari vsak dan ponavljajo?

Odgovor: Ja.

Vprašanje: Kaj pa če se zgodi nekaj ne napovedanega, ti ni všeč?

Odgovor: Ne.

Vprašanje: Ali se kdaj postaneš žalosten nad majhnimi stvarmi?

Odgovor: Ja postanem.

Vprašanje: Na primer zakaj?

Odgovor: Če me moja sestra poheca in da me nekdo heca.

Vprašanje: Ali bi lahko dlje časa delal, kar te zanima?

Odgovor: Ja, igram se avtovčke ali pa z mojimi najljubšimi igračami. Sam se neham igrat.

Vprašanje: Kaj delaš v prostem času?

Odgovor: Učim se pa igram. Od zunaj se igram s prijatelji na igralih.

Vprašanje: Se kdaj lovite ali igrate skrivalnice.

Odgovor: Ja

Vprašanje: Ali si po znanju boljši ali slabši od drugih učencev.

Odgovor: Boljši.

Vprašanje: Kateri predmeti ti gredo najboljše?

Odgovor: Matematika

Vprašanje: Ali se veliko učiš?

Odgovor: Ja, včasih

Vprašanje: A se ti kdaj ne da učit?

Odgovor: Včasih.

Vprašanje: Si kdaj plonkal na testu?

Odgovor: Ne.

Vprašanje: Ali ti je kdaj neprijetno, če se te ljudje, ki jih poznaš, dotaknejo? Kaj narediš?

Odgovor: Ne.

Vprašanje: Ali ti je kdaj neprijetno, če se te ljudje, ki jih ne poznaš, dotaknejo? Kaj narediš?

Odgovor: Ja.

Vprašanje: Ali te kdaj hrup moti in vznemeri? Kdaj? Kje?

Odgovor: Ja, ko otroci kričijo v podaljšanem bivanju.

Vprašanje: Ali te kdaj vznemirijo vonjave? V katerih situacijah?

Odgovor: Ja, ko nekaj smrdi.

Vprašanje: Kaj pa v jedilnici, ko hrano kuhajo. Te to moti ali te je vredeu?

Odgovor: Moti.

Vprašanje: Ali si izbirčen glede hrane?

Odgovor: Nimam rad zelenjave, omake, mesa. Rad jem testenine, čokolado, juho, solato, sadje.

Vprašanje: Ali v šoli raje ne ješ, če ti hrana ni všeč?

Odgovor: Ne pojem.

Vprašanje: Ali si lačen potem?

Odgovor: Ne ker vedno juho pojem.